

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

23 octobre 2019

PROPOSITION DE LOI**assouplissant les conditions pour recourir
à une interruption de grossesse**

(déposée par Mme Karin Jiroflée)

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

23 oktober 2019

WETSVOORSTEL**tot versoepeling van de voorwaarden om
tot een zwangerschapsafbreking over te gaan**

(ingediend door mevrouw Karin Jiroflée)

RÉSUMÉ

La loi du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse a modifié plusieurs dispositions en matière d'avortement, mais plusieurs dispositions pénales relatives à l'interruption volontaire de grossesse demeurent en l'état. Cette proposition de loi vise à dépenaliser définitivement et totalement l'interruption volontaire de grossesse. Elle vise par ailleurs à porter à vingt semaines le délai dans lequel une interruption volontaire de grossesse peut être pratiquée. Elle vise en outre à ramener le délai de réflexion dans le chef de la demandeuse à quarante-huit heures et à prévoir que toute interruption de grossesse au-delà du délai de 12 semaines doit être pratiquée dans un centre de référence agréé.

SAMENVATTING

De wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking wijzigde een aantal bepalingen inzake abortus. Toch bleven een aantal strafbepalingen met betrekking tot de zwangerschapsafbreking onverkort bestaan. Dit wetsvoorstel heeft tot doel om de vrijwillige zwangerschapsafbreking definitief en volledig uit het strafrecht te halen. Tevens wordt de termijn waarbinnen vrijwillige zwangerschapsafbreking mogelijk is verruimd naar twintig weken, wordt de bedenktijd in hoofde van de verzoekster verkort naar achtenveertig uur en wordt de zwangerschapsafbreking na de termijn van 12 weken gekoppeld aan de uitvoering ervan in erkende referentiecentra.

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	: socialistische partij anders
cdH	: centre démocrate Humaniste
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		<i>Afkorting bij de numering van de publicaties:</i>	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toezpraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurd papier)

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

En Belgique, la législation sur l'avortement a été adoptée il y a déjà presque 30 ans. Or, la question de principe qui se pose toujours est de savoir s'il se justifie encore que l'avortement figure dans le Code pénal. La dépenalisation partielle de l'avortement en 1990 fut le fruit d'un compromis parce qu'elle s'accompagna d'une crise constitutionnelle. Le Roi Baudouin fut "momentanément", durant 36 heures, "dans l'impossibilité de régner", de sorte qu'il n'a pas dû apposer sa signature au bas de la loi. Aux termes de ce compromis, l'interruption de grossesse ne constitue pas une infraction et n'est donc pas punissable lorsqu'il est satisfait à des conditions spécifiques. Ces conditions portent, d'une part, sur le lieu de l'interruption de grossesse et ses circonstances ("l'interruption de grossesse doit être pratiquée, dans de bonnes conditions médicales, par un médecin, dans un établissement de soins où existe un service d'information...") et, d'autre part, sur la relation entre la femme et son médecin ("de la détermination et de l'état de détresse de la femme enceinte", l'exigence d'un délai de réflexion de six jours entre la première consultation et l'interruption de grossesse elle-même et la possibilité pour le médecin de refuser de pratiquer un avortement, la "clause de conscience"). Tout bien considéré, il s'agit là de directives et de procédures destinées à venir en aide et à éventuellement traiter les femmes ayant une grossesse non désirée. La question qui se pose est de savoir si elles ont encore bien leur place dans la loi pénale. Nous estimons que non. Le droit des femmes de choisir si elles poursuivent ou non leur grossesse doit aujourd'hui être dissocié plus explicitement de la notion d'infraction et du concept moral de (sentiment de) culpabilité qui y est lié. En France et au Luxembourg, l'avortement a été sorti du droit pénal et réglementé par la voie légale. Dans ces pays, l'interruption volontaire de grossesse est considérée comme un acte médical pratiqué avec le consentement de la patiente, et plus comme une exception conditionnelle à une infraction (livre II, titre 7). Le choix d'une interruption volontaire de grossesse doit être défini plus expressément comme un droit de la femme et plus comme un privilège dépenalisé en partie et sous réserve.

Au Parlement, de nombreuses propositions visant à mieux définir la dépenalisation de l'avortement circulent également sous l'actuelle législature. Une tentative louable a été faite en ce sens sous la précédente législature. Une loi-cadre du 15 octobre 2018 modifiant le Code pénal, relative à l'interruption volontaire de grossesse, a abrogé les articles 350 et 351 du Code pénal, modifié les articles 352 et 383 du même Code et modifié diverses

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Inmiddels bestaat de abortuswetgeving in ons land al bijna 30 jaar. De principiële vraag blijft echter of een vrijwillige zwangerschapsafbreking nog langer thuis hoort in het Strafwetboek. Abortus werd in 1990 gedeeltelijk gedepenaliseerd; dat was een compromis want het ging gepaard met een constitutionele crisis. Koning Boudewijn was "even" 36 uur "in de onmogelijkheid te regeren", zodat hij de handtekening niet onder de wet moest zetten. Het compromis bepaalde dat wanneer aan specifieke voorwaarden wordt voldaan zwangerschapsafbreking geen misdrijf is en dus ook niet strafbaar. Deze voorwaarden komen neer op, enerzijds, de plaats en omstandigheden waarin de zwangerschapsafbreking plaatsvindt, ("de zwangerschapsafbreking moet onder medisch verantwoorde omstandigheden door een geneesheer worden verricht in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden...") en, anderzijds, de relatie tussen de vrouw en haar arts ("de vaste wil en de noodsituatie van de zwangere vrouw", de vereiste van een bedenktijd van minimum zes dagen tussen de eerste consultatie en de zwangerschapsafbreking zelf en de mogelijkheid voor de arts die weigert een abortus uit te voeren, de zogeheten gewetensclausule). Op de keper beschouwd gaat het hier om richtlijnen en procedures voor de hulpverlening en de eventuele behandeling van ongewild zwangere vrouwen. Vraag is of dit nog wel thuis hoort in de strafwet. Wij menen van niet. Het recht van vrouwen om te kiezen of ze al dan niet een zwangerschap verder zetten moet vandaag meer expliciet worden losgekoppeld van het begrip misdrijf en het daaraan gebonden morele concept schuld(gevoel). In Frankrijk en Luxemburg is abortus uit het strafrecht gehaald en wettelijk geregeld. In die landen wordt vrijwillige zwangerschapsafbreking beschouwd als een medische handeling met instemming van de patiënte en niet langer als een voorwaardelijke uitzondering op een misdrijf (boek II, titel 7). Het kiezen voor een zwangerschapsafbreking moet uitdrukkelijker omschreven worden als een recht van de vrouw en niet langer als een gedeeltelijk en voorwaardelijk gedepenaliseerd voorrecht.

In het parlement circuleren ook deze legislatuur weer heel wat voorstellen om de depenalisering van abortus beter te omschrijven. Vorige legislatuur werd daartoe een verdienstelijke poging ondernomen. In een kaderwet van 15 oktober 2018 om het Strafwetboek te wijzigen, werden betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek opgeheven, en werden middels artikelen 352 en 383 van hetzelfde

dispositions législatives afin de dépenaliser l'interruption de grossesse. Une disposition prévoyait également l'instauration d'une obligation de renvoi dans le chef du prestataire de soins refusant de pratiquer l'interruption volontaire de grossesse. Plusieurs dispositions pénales relatives à l'interruption de grossesse ont toutefois été conservées. La présente proposition de loi vise à dépenaliser définitivement et complètement l'interruption volontaire de grossesse.

Le délai dans lequel l'interruption volontaire de grossesse peut être pratiquée est en outre porté à vingt semaines. Le délai de réflexion dans le chef de la demandeuse est ramené à quarante-huit heures. Et l'interruption de grossesse après le délai de 12 (à 20) semaines est subordonnée à sa réalisation dans les centres de référence agréés. Enfin, la présente proposition prévoit également d'affiner les règles relatives à l'obligation de renvoi en prévoyant le renvoi à deux médecins au lieu d'un seul et en garantissant un meilleur accompagnement à la femme qui souhaite subir une interruption de grossesse.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Art. 2, 1°

Il est important que la loi précise que l'interruption de grossesse ne peut être pratiquée que dans un établissement de soins agréé pour pratiquer des interruptions volontaires de grossesse. L'accompagnement psychosocial demeure un aspect important de la prise en charge de la femme qui souhaite une interruption volontaire de grossesse. La femme doit dès lors pouvoir poser toutes les questions qui lui paraissent importantes, de même qu'obtenir des informations complètes sur tous les aspects de l'intervention, ainsi que sur les alternatives et la contraception. Un accompagnement psycho-social est également nécessaire après l'intervention.

Art. 2, 2°

L'article 2, 2°, de la loi du 5 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse traite du devoir d'information du médecin sollicité par une femme en vue d'interrompre sa grossesse. Il va de soi que les principes généraux relatifs au devoir d'information du médecin vis-à-vis du patient, définis à l'article 7 de la loi relative aux droits du patients, doivent au moins s'y appliquer. Étant donné qu'il s'agit, en l'espèce, d'une loi autonome et non d'une disposition insérée dans la loi relative aux droits des patients, un renvoi à la disposition relative au devoir d'information semble être indiqué. En

Wetboek en diverse wetsbepalingen ingeschreven die tot doel hadden de zwangerschapsonderbreking uit het strafrecht halen. Er kwam ook een bepaling om een doorverwijsplicht in te voeren als een zorgverstrekker geen abortus wenste uit te voeren. Toch blijven een aantal strafbepalingen met betrekking tot de zwangerschapsonderbreking onverkort bestaan. Dit wetsvoorstel heeft tot doel om de vrijwillige zwangerschapsonderbreking definitief en volledig uit het strafrecht te halen.

Tevens wordt de termijn waarbinnen vrijwillige zwangerschapsonderbreking mogelijk is verruimd naar twintig weken, wordt de bedenktijd in hoofde van de verzoekster verkort naar achtenveertig uur en wordt de zwangerschapsonderbreking na de termijn van 12 weken (tot 20 weken) gekoppeld aan de uitvoering ervan in erkende referentiecentra. En ten slotte voorziet onderhavig voorstel ook een verfijning van de regels inzake doorverwijsplicht, waarbij wordt doorverwezen naar twee in plaats van één arts en waarbij de vrouw die een zwangerschapsonderbreking wenst te ondergaan beter begeleid wordt.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Art. 2, 1°

Het is van belang dat de wet verduidelijkt dat de zwangerschapsafbreking slechts kan gebeuren in instellingen van gezondheidszorg die erkend zijn voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen. De psychosociale begeleiding blijft een belangrijk aspect in de opvang van de vrouw die een vrijwillige zwangerschapsafbreking wenst. Zij moet derhalve alle vragen kunnen stellen die ze belangrijk acht, alsook volledige informatie krijgen over alle aspecten van de ingreep, over de alternatieven en over contraceptie. Ook na de ingreep is psychosociale begeleiding noodzakelijk.

Art. 2, 2°

Artikel 2, 2°, van de wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking handelt over de informatieplicht van de arts tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken. Het spreekt voor zich dat minstens de algemene beginselen inzake de informatieplicht van de arts ten aanzien van een patiënt zoals omschreven in artikel 7 van de patiëntenrechtenwet hierop van toepassing moeten zijn. Gezien het hier om een autonome wet gaat en geen bepaling in de wet op de patiëntenrechten, lijkt het aangewezen om de bepaling inzake informatieplicht ook in deze wet

outre, le devoir d'information du médecin sollicité par la femme doit être étendu aux informations concernant les méthodes médicales et chirurgicales utilisées, et ne peut pas se limiter aux risques médicaux éventuels encourus par la femme.

Art. 2, 3°

Le délai de réflexion de six jours est considéré comme trop long et ne correspond pas à un besoin des demanderessees. L'article 2, 3°, apporte une solution à la situation dans laquelle la demande est introduite juste avant l'expiration du délai maximum mais ne peut plus être accueillie pour cause de dépassement du délai, eu égard aux six jours de réflexion imposés à l'heure actuelle. Pour certaines femmes, ce délai d'attente est difficilement supportable. La décision d'interrompre la grossesse est un processus qui se déroule différemment pour chaque femme, mais à partir du moment où la décision est prise et où l'on s'adresse à l'établissement agréé de soins de santé pour la mettre à exécution, il est très éprouvant de devoir attendre encore six jours supplémentaires. Le maintien d'un délai de réflexion minimum est toutefois nécessaire afin de permettre à chaque femme de décider en connaissance de cause. L'article proposé vise dès lors à réduire le délai de réflexion à 48 heures.

Art. 2, 4°

Cet article souligne à nouveau l'importance de l'accompagnement psychosocial et dispose dès lors que cet accompagnement doit être prévu après l'intervention.

Art. 2, 5°

Au moment du vote de la loi, le délai pour pouvoir pratiquer une interruption volontaire de la grossesse a été ramené de 15 à 12 semaines depuis la conception. Ce délai belge est parmi les plus restrictifs en Europe; il est de 24 semaines au Royaume-Uni, 22 aux Pays-Bas (24 semaines aux termes de la loi mais, dans la pratique, les médecins néerlandais maintiennent la limite à 22 semaines parce qu'ils ne peuvent pas déterminer la durée de la grossesse à deux semaines près) et 18 en Suède.

Conséquence: chaque année, on estime qu'un millier de femmes se rendent à l'étranger pour se faire avorter en dehors du délai belge. Ce sont le plus souvent des femmes défavorisées ou précarisées qui doivent y avoir recours, alors que le coût de cette prise en charge est très important. Les médecins pratiquant des IVG

in te schrijven. Bovendien moet de informatieplicht van de arts tot wie de vrouw zich wendt worden uitgebreid tot informatie over de gebruikte medische en heelkundige methoden en mag die zich niet beperken tot de mogelijke medische risico's waaraan zij zich onderwerpt.

Art. 2, 3°

De bedenktijd van 6 dagen wordt te lang bevonden en stemt niet overeen met de noden van de betrokken vrouwen. Artikel 2, 3°, komt tegemoet aan de problematiek waarbij vrouwen net voor het verstrijken van de maximumtermijn hun verzoek indienen dat niet kan worden ingewilligd omdat de maximumtermijn overschreden is na het aflopen van de bedenktijd. Desalniettemin hebben sommige vrouwen het bijzonder moeilijk met die wachttijd van 6 dagen. Het afbreken van een zwangerschap verloopt – wat betreft het nemen van de beslissing – bij elke vrouw anders, maar vanaf het moment dat zij de beslissing heeft genomen en zich naar de erkende instelling van gezondheidszorg begeeft om die beslissing uit te voeren, is het zeer belastend om nog eens een wachttijd van 6 dagen in te lassen. Een minimale bedenktijd blijft echter nodig zodat elke vrouw goed geïnformeerd kan beslissen. Dit artikel strekt er dan ook toe de bedenktijd in te korten tot 48 uur.

Art. 2, 4°

Dit artikel benadrukt nogmaals het belang van psychosociale begeleiding en stelt daarom dat deze begeleiding moet worden voorzien na de ingreep.

Art. 2, 5°

Bij de goedkeuring van de wet werd de termijn om een vrijwillige zwangerschapsafbreking te mogen uitvoeren, verminderd van 15 tot 12 weken sinds de bevruchting. De in België geldende termijn behoort tot de meest restrictieve in Europa; in het Verenigd Koninkrijk bedraagt hij 24 weken Nederland 22 weken (volgens de wet 24 weken, maar in praktijk houden Nederlandse artsen de grens op 22 weken omdat zij tot op 2 weken nauwkeurig de duur van de zwangerschap kunnen bepalen) en in Zweden 18 weken.

Gevolg: jaarlijks moeten naar schatting een duizendtal vrouwen naar het buitenland trekken om een abortus te laten uitvoeren buiten de Belgische termijn. Meestal hebben kansarme of kwetsbare vrouwen nood aan een dergelijke ingreep, terwijl die net zeer duur is. De artsen die abortussen uitvoeren, vragen dan ook een

réclament dès lors un allongement de ce délai au moins jusqu'à 20 semaines depuis la conception afin de mieux répondre à la réalité.

Le délai maximal de 12 semaines après la conception pour pratiquer une IVG est considéré comme trop court. Ce délai de 12 semaines est principalement un obstacle pour les femmes les plus fragilisées, qui ne disposent pas immédiatement de toute l'information quant aux différentes possibilités qui s'offrent à elles. Cet article tend à porter ce délai à 20 semaines. Néanmoins, la pratique d'une interruption de grossesse après 12 semaines est une situation particulièrement exceptionnelle qui nécessite une expertise poussée. Voilà pourquoi nous estimons que les interruptions volontaires de grossesses pratiquées entre 12 et 20 semaines ne peuvent avoir lieu que dans un centre de référence agréé, dont les conditions de reconnaissance sont déterminées par arrêté royal, qui accueille la femme désirant avorter, lui fournit toutes les informations circonstanciées relatives à l'intervention et lui propose un accompagnement psychosocial, avant et après l'intervention.

Art. 2, 6°

Néanmoins, la pratique d'une interruption de grossesse après 12 semaines est une situation particulièrement exceptionnelle qui nécessite une expertise poussée. Voilà pourquoi nous estimons que les interruptions volontaires de grossesses pratiquées entre 12 et 20 semaines ne peuvent avoir lieu que dans un centre de référence agréé, dont les conditions de reconnaissance sont déterminées par arrêté royal, qui accueille la femme désirant avorter, lui fournit toutes les informations circonstanciées relatives à l'intervention et lui propose un accompagnement psychosocial, avant et après l'intervention.

Art. 2, 7°

Cet article prévoit que le médecin consulté doit désormais communiquer les coordonnées de deux médecins au lieu d'un seul. En outre, il dispose que le dossier médical doit être transmis à l'un de ces deux médecins dans un délai de 24 heures. Enfin, le médecin qui renvoie la femme enceinte est tenu d'accompagner cette dernière de manière optimale jusqu'à ce qu'elle soit prise en charge par l'autre médecin qui, lui, peut pratiquer l'interruption de grossesse. Tout cela devra garantir que le processus par lequel passera la femme qui a décidé de subir une interruption de grossesse soit le plus court et le plus confortable possible, et empêcher que le délai maximal ne soit dépassé en raison du refus d'intervention d'un médecin.

verlenging van die termijn tot minstens 20 weken na de bevruchting, wat beter zou zijn afgestemd op de realiteit.

De maximumtermijn van twaalf weken na de verwekking waarbinnen de zwangerschap vrijwillig kan worden afgebroken, wordt dus te kort bevonden. Die termijn van 12 weken is vooral een belemmering voor de meest kwetsbare vrouwen, die niet meteen over alle nodige informatie beschikken aangaande de verschillende mogelijkheden. Dit artikel beoogt die termijn op te trekken tot 20 weken. Desalniettemin is een zwangerschapsafbreking na 12 weken een zeer uitzonderlijke situatie die een doorgedreven specialisatie vereist. De indieners van dit voorstel zijn dan ook van oordeel dat de uitvoering van deze vrijwillige zwangerschapsafbrekingen tussen 12 en 20 weken slechts kan plaatsvinden in een erkend referentiecentrum dat beantwoordt aan de bij een koninklijk besluit bepaalde voorwaarden en dat de vrouw die een zwangerschapsafbreking wenst opvangt, haar uitgebreid informeert over de ingreep en psychosociale begeleiding aanbiedt zowel vóór als na de ingreep.

Art. 2, 6°

Een zwangerschapsafbreking na een termijn van 20 weken is een zeer uitzonderlijke situatie en vereist een doorgedreven specialisatie. De indieners van dit voorstel zijn dan ook van oordeel dat de uitvoering van deze vrijwillige zwangerschapsafbrekingen slechts kan plaatsvinden in een erkend referentiecentrum dat beantwoordt aan de bij een koninklijk besluit bepaalde voorwaarden en dat de vrouw die een zwangerschapsafbreking wenst opvangt, haar uitgebreid informeert over de ingreep en psychosociale begeleiding aanbiedt zowel vóór als na de ingreep.

Art. 2, 7°

Dit artikel heeft tot doel om de doorverwijzingsplicht van de aangesproken arts uit te breiden naar twee artsen in plaats van één. Vervolgens wordt ook termijn van 24 uur opgelegd waarbinnen het medisch dossier moet worden overgemaakt aan één van die twee artsen. Tot slot wordt de doorverwijzende arts er ook toe verplicht de zwangere vrouw optimaal te begeleiden tot bij de opvolgende arts die de zwangerschapsafbreking wel kan uitvoeren. Dit alles om te verzekeren dat het proces van de vrouw die beslist heeft om tot zwangerschapsafbreking te ondergaan zo kort en comfortabel mogelijk zal zijn. Dit ook om te vermijden dat de maximumtermijn zou overschreden worden ten gevolge van een weigerende arts.

Art. 2, 8° et 9°

Cet article renverse l'article 2, 7°: "aucun médecin, aucun infirmier ou infirmière, aucun auxiliaire médical n'est tenu de concourir à une interruption de grossesse". Il dispose, à l'inverse, que ces mêmes personnes ne peuvent pas non plus être empêchées de participer à une interruption de grossesse.

Art. 3

La loi du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse visait à concrétiser la dépenalisation de l'avortement volontaire mais ne l'a pas fait totalement. La femme qui fait volontairement interrompre sa grossesse mais en dehors des conditions prévues à l'article 2 ne peut dès lors pas être sanctionnée pénalement. Il suffit que celui qui aura fait avorter une femme en dehors des conditions prévues à l'article 2 puisse être poursuivi pénalement (comme le prévoit également l'article 3, alinéa 1er).

Art. 4

Cet article vise à aggraver le taux de la peine pour l'avortement causé par des violences volontaires, avec ou sans préméditation.

Sans préméditation: de trois mois à deux ans, la peine d'emprisonnement passe à un à cinq ans.

Avec préméditation: de six mois à trois ans, la peine d'emprisonnement passe à cinq à dix ans.

Art. 5

On lit notamment dans les développements de la proposition de loi à l'origine de la loi du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse que "[l']idée qui sous-tend cette proposition est que l'avortement ne doit plus relever des "crimes contre l'ordre des familles et la morale publique" mais de la protection de la personne. L'avortement ne doit plus être considéré comme une "infraction sauf exception". Or, cette idée n'est pas mise en oeuvre dans ladite loi. Cet article vise à placer les dispositions subsistantes sur l'avortement sous le titre VIII "Des crimes et des délits contre les personnes" du Code pénal.

Art. 2, 8° en 9°

Met dit artikel wordt uitdrukking gegeven aan de keerzijde van artikel 2, 7°: "geen arts, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het paramedisch personeel kan worden gedwongen medewerking te verlenen aan de zwangerschapsafbreking", maar omgekeerd mogen diezelfde personen ook niet verhinderd worden om hun medewerking te verlenen aan de zwangerschapsafbreking.

Art. 3

De wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking beoogde de depenalisering van de vrijwillige abortus te bewerkstelligen, maar heeft dat niet volledig gedaan. De vrouw die vrijwillig abortus ondergaat, maar dit doet buiten de voorwaarden van artikel 2 mag dan ook niet strafrechtelijk gesanctioneerd worden. Het volstaat dat hij die de vrijwillige vrucht-afdriving buiten de voorwaarden van artikel 2 heeft veroorzaakt strafrechtelijk kan worden vervolgd (zoals ook voorzien is in de eerste lid van artikel 3).

Art. 4

Dit artikel beoogt de strafmaat voor abortus veroorzaakt door opzettelijk gepleegd geweld, al dan niet met voorbedachte rade, te verhogen.

Zonder voorbedachte rade: gevangenisstraf wordt verhoogd van drie maanden tot twee jaar naar één tot vijf jaar.

Met voorbedachte rade: gevangenisstraf wordt verhoogd van zes maanden tot drie jaar naar vijf tot tien jaar.

Art. 5

De memorie van toelichting bij de wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking stelt dat "De gedachte achter dit voorstel is dat abortus niet langer valt onder "misdrijven tegen de gezinsorde en de openbare zedenlijkheid", maar onder de bescherming van de persoon. Abortus mag niet langer worden beschouwd als een "misdrijf behoudens uitzondering". Desondanks wordt hieraan geen uitvoering gegeven in dit wet zelf. Dit artikel strekt ertoe om de nog bestaande bepalingen van met betrekking tot vrucht-afdriving onder titel VIII "Misdaden en wanbedrijven tegen personen" te brengen.

Art. 6 et 7

Ces articles visent à étendre la notion de soins de santé telle qu'elle est définie dans la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient à la pratique de l'interruption volontaire de grossesse.

Art. 8 et 9

Ces articles visent à étendre la notion de soins de santé telle qu'elle est définie dans la loi coordonnée du 10 mai 2015 relative à l'exercice des professions des soins de santé à la pratique de l'interruption volontaire de grossesse.

Art. 6 en 7

Met deze artikelen wordt het begrip gezondheidszorg in de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt uitgebreid tot het uitvoeren van een zwangerschapsafbreking.

Art. 8 en 9

Met deze artikelen wordt het begrip gezondheidszorg in de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen uitgebreid tot het uitvoeren van een zwangerschapsafbreking.

Karin JIROFLÉE (sp.a)

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 2 de la loi du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse, abrogeant les articles 350 et 351 du Code pénal et modifiant les articles 352 et 383 du même Code et modifiant diverses dispositions législatives, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le 1°, b), les modifications suivantes sont apportées:

a) les mots "agréé pour pratiquer l'interruption volontaire de grossesse" sont insérés entre les mots "établissement de soins" et le mot "où";

b) les mots "service d'information" sont remplacés par les mots "service psycho-social";

c) les mots ", tant avant qu'après l'intervention," sont insérés entre les mots "femme enceinte" et le mot "et";

2° dans le 2°, les modifications suivantes sont apportées:

a) les mots ", conformément à l'article 7 de la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient" sont insérés après le mot "doit";

b) dans le a), les mots "des méthodes médicales et chirurgicales utilisées pour l'interruption de grossesse et" sont insérés entre les mots "celle-ci" et le mot "des";

3° dans le 3°, les modifications suivantes sont apportées:

a) les mots "six jours" sont chaque fois remplacés par les mots "48 heures";

b) les mots "nombre de jours non écoulés" sont remplacés par les mots "nombre d'heures non écoulées";

4° il est inséré un 4/1° rédigé comme suit:

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 2 van de wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in de bepaling onder 1°, b), worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) tussen het woord "gezondheidszorg" en het woord "waaraan" worden de woorden "die erkend is voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen" ingevoegd;

b) het woord "voorlichtingsdienst" wordt vervangen door de woorden "psychosociale dienst";

c) tussen het woord "opvangt" en het woord "en" worden de woorden "zowel vóór als na de ingreep" ingevoegd;

2° in de bepaling onder 2° worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) na het woord "moet" worden de woorden "overeenkomstig artikel 7 van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt" ingevoegd;

b) in de bepaling onder a) worden tussen het woord "over" en het woord "de" de woorden "de voor de zwangerschapsafbreking gebruikte medische en heelkundige methoden en" ingevoegd;

3° in de bepaling onder 3° worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) de woorden "zes dagen" worden telkens vervangen door de woorden "48 uur";

b) het woord "dagen" tussen het woord "verstreken" en het woord "van" wordt vervangen door het woord "uren";

4° er wordt een bepaling onder 4/1° ingevoegd, luidende:

“4/1° À la suite de l'intervention, un accompagnement médico-psychosocial est proposé à la patiente par le médecin et le service psychosocial de l'établissement de soins de santé concerné, agréé pour pratiquer des interruptions volontaires de grossesse.”;

5° il est inséré un 4/2° rédigé comme suit:

“4/2°. Au-delà du délai de douze semaines et avant la fin de la vingtième semaine, sous les conditions prévues aux 1°, b) et 2° à 4/1°, l'interruption volontaire de grossesse ne pourra être pratiquée que si elle a lieu dans un centre de référence agréé, dont les conditions de reconnaissance sont déterminées par arrêté royal, qui accueille la patiente, lui fournit toutes les informations circonstanciées relatives à l'intervention et lui propose un accompagnement psychosocial avant et après l'intervention.”;

6° le 5° est remplacé par ce qui suit:

“5° Au-delà du délai de vingt semaines, prolongé le cas échéant conformément au 3°, sous les conditions prévues aux 1°, b), et 2° à 4/2°, l'interruption volontaire de grossesse ne pourra être pratiquée que lorsque la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la femme ou lorsqu'il est certain que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic. Dans ce cas, le médecin sollicité s'assurera le concours d'un deuxième médecin, dont l'avis sera joint au dossier. L'interruption volontaire de grossesse ne peut avoir lieu que dans un centre de référence agréé, dont les conditions de reconnaissance sont déterminées par arrêté royal, qui accueille la patiente, lui fournit toutes les informations circonstanciées relatives à l'intervention et lui propose un accompagnement psychosocial avant l'intervention.”;

7° les modifications suivantes sont apportées au 7°:

a) les mots “d'un autre médecin” sont remplacés par les mots “d'au moins deux autres médecins”;

b) les mots “dans un délai de 24 heures maximum” sont insérés entre le mot “transmet” et les mots “le dossier médical”;

c) la disposition est complétée par les mots “et s'assure que le dossier de la femme soit transmis dans les meilleures conditions possibles pour cette dernière à cet autre médecin ou à un établissement de soins qui est

“4/1°. Na de ingreep wordt de patiënte een medisch-psycho sociale begeleiding voorgesteld door de arts en de psychosociale dienst van de betrokken instelling voor gezondheidszorg die erkend is voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen.”;

5° er wordt een bepaling onder 4/2° ingevoegd, luidende:

“4/2°. Na de termijn van twaalf weken en voor het einde van de twintigste week kan de zwangerschap onder de voorwaarden bepaald onder 1°, b), 2° tot 4/1° slechts worden afgebroken, indien de zwangerschapsafbreking wordt uitgevoerd in een erkend referentiecentrum dat beantwoordt aan de bij een koninklijk besluit bepaalde voorwaarden en dat de patiënte opvangt, haar uitgebreid informeert over de ingreep en psychosociale begeleiding aanbiedt vóór en na de ingreep.”;

6° de bepaling onder 5° wordt vervangen als volgt:

“5° Na de termijn van twintig weken, desgevallend verlengd overeenkomstig 3°, kan de zwangerschap onder de voorwaarden bepaald in de bepalingen onder 1°, b), en 2° tot 4/2°, slechts vrijwillig worden afgebroken, indien het voltooiën van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van de vrouw of indien vaststaat dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een uiterst zware kwaal die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose. In dat geval moet de arts tot wie de vrouw zich heeft gewend, de medewerking vragen van een tweede arts, wiens advies bij het dossier wordt gevoegd. De vrijwillige zwangerschapsafbreking mag enkel worden uitgevoerd in een erkend referentiecentrum dat beantwoordt aan de bij een koninklijk besluit bepaalde voorwaarden en dat de patiënte opvangt, haar uitgebreid informeert over de ingreep en psychosociale begeleiding aanbiedt vóór en na de ingreep.”;

7° in de bepaling onder 7° worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) de woorden “een andere arts” worden vervangen door de woorden “minstens twee andere artsen”;

b) tussen het woord “stuurt” en het woord “het medisch dossier” worden de woorden “binnen een termijn van hoogstens 24 uur” ingevoegd;

c) de bepaling wordt aangevuld met woorden “en vergewist zich ervan dat het dossier van de vrouw in de voor haar best mogelijke omstandigheden wordt overgedragen aan die andere arts of aan een instelling

agréé pour pratiquer des interruptions volontaires de grossesse et pour lequel cet autre médecin travaille.”;

8° l'article est complété par un 8° rédigé comme suit:

“8° Aucun médecin ni aucun membre du personnel d'un service psycho-social de l'établissement de soins agréé pour pratiquer des interruptions volontaires de grossesse ne peut être empêché de pratiquer des interruptions volontaires de grossesse ou d'accueillir, d'informer ou d'accompagner les patientes qui se présentent dans ces services.

Aucune patiente ne peut être empêchée de se rendre dans un établissement de soins hospitalier ou un centre extra hospitalier agréé en vue de réaliser une interruption volontaire de grossesse.”;

9° l'article est complété par un 9° rédigé comme suit:

“9° Aucun médecin ne peut être empêché de pratiquer une interruption volontaire de grossesse en vertu d'une convention avec l'établissement de soins agréé pour pratiquer des interruptions volontaires de grossesse pour lequel il travaille. Le cas échéant, une telle clause est réputée non écrite.”.

Art. 3

Dans l'article 3 de la même loi, l'alinéa 3 est abrogé.

Art. 4

Dans la même loi, il est inséré un article 7/1 rédigé comme suit:

“Art. 7/1. L'article 349 du Code pénal est remplacé par ce qui suit:

“Art. 349. Lorsque l'avortement a été causé par des violences exercées volontairement mais sans intention de le produire, le coupable sera puni d'un emprisonnement d'un an à cinq ans et d'une amende de vingt-six euros à trois cents euros.

Si les violences ont été commises avec préméditation ou avec connaissance de l'état de grossesse de

pour gezondheidszorg die erkend is voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen waarvoor die andere arts werkt.”;

8° het artikel wordt aangevuld met een bepaling onder 8°, luidende:

“8° Geen enkele arts noch enig personeelslid van een psychosociale dienst van de instelling voor gezondheidszorg die erkend is voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen, mag worden verhinderd om vrijwillige zwangerschapsafbrekingen uit te voeren of om de patiënten die zich op die diensten aanbieden te ontvangen, te informeren of te begeleiden.

Geen enkele patiënte mag worden verhinderd om zich naar een ziekenhuis of een erkend extramuraal centrum te begeven met de bedoeling om daar een vrijwillige zwangerschapsafbreking te ondergaan.”;

9° het artikel wordt aangevuld met een bepaling onder 9°, luidende:

“9° Geen enkele arts mag worden verhinderd om een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren op grond van een overeenkomst met de instelling voor gezondheidszorg die erkend is voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen waarvoor hij werkt. In voorkomend geval wordt een dergelijk beding als onbestaande beschouwd.”.

Art. 3

In artikel 3 van dezelfde wet wordt het derde lid opgeheven.

Art. 4

In dezelfde wet wordt een artikel 7/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 7/1. Artikel 349 van het Strafwetboek wordt vervangen als volgt:

“Art. 349. Wanneer de abortus wordt veroorzaakt door opzettelijk gepleegd geweld, maar zonder het oogmerk om de vruchtafdrijving op te wekken, wordt de schuldige bestraft met een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en met een geldboete van zesentwintig euro tot driehonderd euro.

Wordt het geweld gepleegd met voorbedachten rade of met kennis van de zwangerschapstoestand van de

la femme, l'emprisonnement sera de cinq à dix ans et l'amende de cinquante à cinq cents euros.”

Art. 5

Dans la même loi, il est inséré un article 7/2 rédigé comme suit:

“Art. 7/2. Les articles 348, 349 et 352 sont déplacés sous le chapitre VI du titre VIII du livre II du Code pénal et deviennent respectivement les articles 460*quater*, 460*quinquies* et 460*sexies*.”

Art. 6

Dans la même loi, après l'article 15, il est inséré un chapitre 13 intitulé “Modification de la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient”.

Art. 7

Dans le chapitre 13 inséré par l'article 6, il est inséré un article 16 rédigé comme suit:

“Art. 16. Dans la loi relative aux droits du patient du 22 août 2002, l'article 2, 2° est remplacé par ce qui suit:

“2° soins de santé: services dispensés par un praticien professionnel au sens de la présente loi coordonnée, en vue de promouvoir, de déterminer, de conserver, de restaurer ou d'améliorer l'état de santé d'un patient, de modifier son apparence corporelle à des fins principalement esthétiques, de l'accompagner en fin de vie ou de pratiquer une interruption volontaire de grossesse;”

Art. 8

Dans la même loi, après l'article 16, il est inséré un chapitre 14 intitulé “Modification de la loi coordonnée du 10 mai 2015 relatives à l'exercice des professions des soins de santé”.

Art. 9

Dans le chapitre 14 inséré par l'article 8, il est inséré un article 17 rédigé comme suit:

vrouw, dan bedraagt de gevangenisstraf vijf tot tien jaar en de geldboete vijftig tot vijfhonderd euro.”

Art. 5

In dezelfde wet wordt een artikel 7/2 ingevoegd, luidende:

“Art. 7/2. De artikelen 348, 349 en 352 hetzelfde wetboek worden overgeheveld naar boek II, titel VIII, hoofdstuk VI, van het Strafwetboek, en worden vernummerd tot respectievelijk de artikelen 460*quater*, 460*quinquies* en 460*sexies*.”

Art. 6

In dezelfde wet wordt na artikel 15 een hoofdstuk 13 ingevoegd met als opschrift “Wijziging van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt”.

Art. 7

In hoofdstuk 13, ingevoegd bij artikel 6, wordt een artikel 16 ingevoegd, luidende:

“Art. 16. Artikel 2, 2° van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt wordt vervangen als volgt:

“2° gezondheidszorg: diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar in de zin van deze gecoördineerde wet met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt, om het uiterlijk van een patiënt om voornamelijk esthetische redenen te veranderen, om de patiënt bij het sterven te begeleiden of om een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren;”

Art. 8

In dezelfde wet wordt na artikel 16 een hoofdstuk 14 ingevoegd met als opschrift: “Wijziging van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen”.

Art. 9

In hoofdstuk 14, ingevoegd bij artikel 8, wordt een artikel 17 ingevoegd, luidende:

“Art. 17. Dans la loi coordonnée du 10 mai 2015 relatives à l'exercice des professions des soins de santé”, l'article 2, 3° est remplacé par ce qui suit:

“3° soins de santé: services dispensés par un praticien professionnel au sens de la présente loi coordonnée, en vue de promouvoir, de déterminer, de conserver, de restaurer ou d'améliorer l'état de santé d'un patient, de modifier son apparence corporelle à des fins principalement esthétiques, de l'accompagner en fin de vie ou de pratiquer une interruption volontaire de grossesse;”

8 octobre 2019

“Art. 17. In de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen wordt artikel 2, 3° vervangen als volgt:

“3° gezondheidszorg: diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar in de zin van deze gecoördineerde wet met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt, om het uiterlijk van een patiënt om voornamelijk esthetische redenen te veranderen, om de patiënt bij het sterven te begeleiden of om een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren;”

8 oktober 2019

Karin JIROFLÉE (sp.a)